

Άννα Τζούμα, Η διπλή ανάγνωση του κειμένου <Για μια κοινωνιοσημειωτική της αφήγησης>

Το πρόβλημα του συσχετισμού της ιστορικής και κοινωνικής πραγματικότητας με τη λογοτεχνική δημιουργία που απασχόλησε την επιστημονική κριτική από την αρχή της σύστασής της, καταλαμβάνει μέσα στη Θεωρία της Λογοτεχνίας δύο μεγάλες περιοχές έρευνας: τη γενετική ερμηνευτική και την κοινωνιολογία της λογοτεχνίας.

Η μελέτη αυτή εντάσσεται στο χώρο της γενετικής ερμηνευτικής και αποδεικνύει τη σημασία της για την κοινωνιολογική διερεύνηση της λογοτεχνίας. Με βάση τα πορίσματα των σημειωτικών ερευνών για την αυτοαναφορικότητα και πολυσημία του λογοτεχνικού λόγου και για τις γλωσσικές διαμεσολαθήσεις ανάμεσα στο κοινωνικό και στο λογοτεχνικό γεγονός, προτείνει τρόπους ανάγνωσης των ιστορικών και κοινωνικών εγγραφών μέσα στα λογοτεχνικά αφηγηματικά κείμενα.

Ευαγγελία Μαραγγιανού (Τμήμα Φιλοσοφικό - Τομέας Φιλοσοφίας).

Ο έρωτας και ο θάνατος στον Πλάτωνα και τούς ερμηνευτές του

Η διατριβή αυτή αποσκοπεί στην έρευνα των σχέσεων ανάμεσα στον έρωτα και το θάνατο, μέσα από το έργο του Πλάτωνα και των ερμηνευτών του, δηλαδή του Πλούταρχου, του Πλωτίνου, του Ιουλιανού και του Πρόκλου. Οι παραπάνω φιλόσοφοι αφιερώνουν πολλές σελίδες στη μελέτη του έρωτα ή του θανάτου, εξετάζοντας τη μία έννοια ανεξάρτητα από την άλλη. Πουθενά όμως δεν τις μελετάνε από κοινού. Η πρωτοτυπία της μελέτης αυτής συνίσταται λοιπόν στην προσπάθεια προσέγγισης των δυο εννοιών.

Ο Πλάτων, καθώς και οι ερμηνευτές του, διακρίνει δύο είδη έρωτα και θανάτου: αφενός τον κοινό έρωτα που έχει ως αντικείμενο τη σωματική ομορφιά και την ηδονή των αισθήσεων και αφετέρου το φιλοσοφικό έρωτα, δηλαδή τη δύναμη εκείνη που μας ανυψώνει σταδιακά ως τις Ιδέες. Εκ παραλλήλου έχουμε το σωματικό θάνατο που συνιστά το τέλος της γήινης ζωής μας και το φιλοσοφικό θάνατο, ο οποίος είναι ο διαχωρισμός της ψυχής από το σώμα που λαμβάνει χώρα κατά τη διάρκεια της εμπειρικής μας ύπαρξης. Ο φιλόσοφος δίνει στις σημασίες των όρων μία έννοια διαφορετική από τη συνηθισμένη. Έτσι ο σωματικός έρωτας που προκαλεί τόση χαρά στο πλήθος, είναι γι' αυτόν ένα είδος αρρώστιας ή μέθης. Ο Πλάτων ανακαλύπτει το φιλοσοφικό έρωτα που συντελεί στην κάθαρση της ψυχής. Ο θάνατος αποκτά επίσης στην πλατωνική φιλοσοφία μια καινούργια σημασία: εκείνη του διαχωρισμού της ψυχής από το σώμα. Το γεγονός που αποτελεί για τον πολύ κόσμο τη μεγαλύτερη δυστυχία, γίνεται τώρα η σωτηρία της ψυχής μας. Αυτή πεθαίνει μόνο όταν γίνεται έρμαιο των παθών. Βλέπουμε λοιπόν ότι ο έρωτας είναι το αντίθετο του θανάτου, όταν των εκλαμβάνουμε με την τρέχουσα σημασία του, ενώ ταυτίζεται σχεδόν μ' εκείνον σε φιλοσοφικό επίπεδο. Και οι δυο αποτελούν τα μέσα που θα βοηθήσουν την ψυχή να απελευθερωθεί από τον κόσμο των αισθητών και να γίνει ικανή ν' ατενίσει τις Ιδέες. Ό,τι ο Πλάτων αποκαλεί στο *Συμπόσιο* φιλοσοφικό έρωτα, παίρνει στο *Φαίδωνα* το όνομα «θάνατος». Πρόκειται για μια φυγή από το θνητό προς το θείο. Αν θελήσουμε να συγκρίνουμε τους δυο όρους, μπορούμε να πούμε ότι ο θάνατος έχει προτεραιότητα απέναντι στον έρωτα γιατί οι καθαρμοί φτάνουν οριστικά στο Αγαθό και την Αλήθεια μόνο μετά το τέλος της γήινης ζωής τους. Για να γίνει όμως αυτό απαιτείται η προετοιμασία της ψυχής που μόνο δια μέσου του έρωτα επιτυγχάνεται. Οι ερμηνευτές του Πλάτωνα υιοθέτησαν και ανέπτυξαν περαιτέρω τις απόψεις του μεγάλου Δασκάλου.